

АГРОЕКОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИРОЩУВАННЯ СОНЯШНИКУ В УМОВАХ СТАЛОГО ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Банєв С.Р., здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Маркова Н.В., кандидат с.-г. наук, доцент

e-mail: 7markovanataliya@ukr.net

Миколаївський національний аграрний університет

Соняшник є стратегічно важливою культурою для аграрного сектору України, займаючи провідні позиції у структурі посівних площ та забезпечуючи значну частку експорту олійної продукції. За два останніх десятиріччя посівні площі соняшнику зросли в чотири рази (з 1,6 до 7,1 млн га), а валовий збір підвищився у 10 разів. Тільки за останні роки виробництво цієї культури зросло з 9,02 млн тон в 2012/2013 маркетинговому році до 17,5 млн тон у 2021/2022 маркетинговому році. Передумовами високого виробництва соняшнику в Україні є значний потенціал родючості ґрунтів, нові високоадаптивні гібриди, використання інтенсивних технологій вирощування соняшнику, що включають удосконалені системи удобрення посівів, збалансовані системи захисту рослин, сучасне ефективне механізоване обладнання [1]. Водночас інтенсифікація його вирощування супроводжується низкою екологічних проблем, зокрема виснаженням ґрунтів, порушенням сівозмін, зниженням біорізноманіття та зростанням хімічного навантаження на агроєкосистеми. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває впровадження агроєкологічних підходів до вирощування соняшнику.

Агроєкологія як науковий напрям передбачає гармонізацію сільськогосподарського виробництва з природними екосистемами шляхом раціонального використання ресурсів та мінімізації негативного впливу на довкілля. У контексті вирощування соняшнику це означає перехід від інтенсивних технологій до більш екологічно збалансованих систем землеробства.

Однією з ключових проблем є недотримання науково обґрунтованих сівозмін. Часте повернення соняшнику на попереднє місце вирощування призводить до накопичення патогенів, зниження родючості ґрунту та розвитку ерозійних процесів. Агроєкологічний підхід передбачає включення соняшнику в різнопільні сівозміни з оптимальним чергуванням культур, що сприяє відновленню ґрунтової родючості та зменшенню фітосанітарного навантаження.

Важливим елементом є збереження та відновлення родючості ґрунтів. Використання органічних добрив, сидератів, мульчування та мінімального обробітку ґрунту сприяє покращенню його структури, підвищенню вмісту гумусу та активізації мікробіологічної діяльності. Зокрема, впровадження технологій мінімального та нульового обробітку дозволяє зменшити втрати вологи, знизити витрати енергії та зберегти природну структуру ґрунту.

Особливу роль у системі агроєкологічного вирощування соняшнику відіграє біологізація землеробства. Застосування біопрепаратів, мікробних інокулянтів та біостимуляторів росту сприяє підвищенню стійкості рослин до стресових умов,

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В РОСЛИННИЦТВІ

ІХ ВСЕУКРАЇНСЬКА НАУКОВА ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ (23 квітня 2026 р.)

покращенню засвоєння поживних речовин і зменшенню потреби у мінеральних добривах. Це дозволяє не лише знизити витрати, але й мінімізувати негативний вплив на навколишнє середовище.

Не менш важливим є впровадження екологічно безпечних систем захисту рослин. Інтегрований захист передбачає поєднання агротехнічних, біологічних та, за необхідності, хімічних методів боротьби зі шкідниками, хворобами та бур'янами. Використання стійких гібридів, дотримання сівозміни, механічні методи контролю бур'янів та застосування біологічних засобів захисту дозволяють значно зменшити використання пестицидів.

В умовах кліматичних змін важливим аспектом є адаптація технологій вирощування соняшнику до нових погодно-кліматичних умов. Зростання температур, нерівномірний розподіл опадів та збільшення частоти посух вимагають впровадження вологоощадних технологій, оптимізації строків сівби та використання адаптивних гібридів. Агроекологічні підходи дозволяють підвищити стійкість агроecosystem до кліматичних ризиків.

Окрему увагу слід приділити збереженню біорізноманіття в агроландшафтах. Створення буферних смуг, збереження природних елементів ландшафту, використання полікультурних систем сприяє підтриманню екологічної рівноваги та розвитку корисної ентомофауни. Це, у свою чергу, позитивно впливає на природне регулювання чисельності шкідників.

Економічна ефективність агроекологічних підходів полягає не лише у зниженні витрат на ресурси, але й у формуванні довгострокової стабільності виробництва. Збереження родючості ґрунтів, підвищення їх продуктивності та зниження залежності від зовнішніх ресурсів забезпечують сталий розвиток аграрного виробництва.

Таким чином, агроекологічні підходи до вирощування соняшнику є важливим напрямом трансформації сучасного сільського господарства. Їх впровадження сприяє підвищенню екологічної безпеки, ефективному використанню природних ресурсів та забезпеченню сталого розвитку аграрного сектору. Поєднання традиційних знань із сучасними науковими досягненнями дозволяє створити ефективні та екологічно безпечні системи вирощування соняшнику.

Список використаної літератури

1. Сільськогосподарське виробництво. Євростат. URL:<https://ec.europa.eu/eurostat/web/agriculture/data/database> (дата звернення: 07.04.2026)